

Publicēts:

Latvijas Universitātes 76. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājumā «Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi».

Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 280.–286. lpp.

Mg. iur. Juris Janums

Zvērināta advokāta palīgs

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorants

Jaunas kriptovalūtas emisija un tās kolektīvās finansēšanas krimināltiesiskie aspekti

Criminal law issues of initial coin offering (ICO) crowdfunding

Summary

The article reflects upon the criminal law issues concerning initial cryptocurrency coin offering (ICO) via crowdfunding. Thereby, the article focuses on the meaning of cryptocurrency and the meaning of ICO as a crowdfunding process type, and their protection under Criminal Law. Finally, the article briefly explores some possible crimes related to cryptocurrency and suggests conclusions regarding the meaning of cryptocurrency and ICO.

Atslēgvārdi: kriptovalūta, datornoziedzumi, krimināltiesības, finanses

Keywords: cryptocurrency, cybercrimes, criminal law, finance

Ievads

2009. gadā pasaules ekonomiku satricināja straujš naudas vērtības kritums, pēc kā tika radīta pasaulē pirmā kriptovalūta – bitmonētas (angļu val. – *bitcoin*) –, kuras vērtību pilnībā nosaka tikai tirgus ekonomika. Kopš bitmonētu emisijas pasaulē jau ir vairāki tūkstoši kriptovalūtu un ļoti aktīvi turpinās jaunu kriptovalūtu emisija. Taču vienlaikus ar kriptovalūtu izplatās arī ar to saistītie noziedzīgie nodarījumi. Tādējādi rodas jautājums, vai kriptovalūtas jēdziens ir pietiekami tiesiski noteikts un attiecīgi vai kriptovalūtu un tās apriti iespējams aizsargāt ar Krimināllikumu (turpmāk – KL), tostarp saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu (KL XVIII nodaļa) un noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā, precīzāk, finanšu sfērā (KL XIX nodaļa).

1. Kriptovalūtas jēdziens

Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmisko terminu datubāzē AkadTerm¹ un Latvijas tiesu praksē² jēdziens «kriptoalūta» nav skaidrots. Savukārt juridiskajā literatūrā³ jēdziens «kriptoalūta» tiek atzīts par produktu, kuru var izmantot kā maiņas līdzekli, ja puses par to vienojas.⁴

Šāds jēdziena «kriptoalūta» skaidrojums acīmredzot aizgūts no Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. C-264/14 *Skatteverket/David Hedqvist*, kur tiesa atzina:

«[P]ar pakalpojumu sniegšanu par atlīdzību šīs tiesību normas izpratnē ir uzskatāmi tādi darījumi kā pamatlietā aplūkoti, ko veido parasto valūtu maiņa pret virtuālās valūtas *bitcoin* vienībām un otrādi un kas tiek veikti par tādas naudas summas samaksu, kura atbilst starpībai, ko veido atšķirība starp, pirmkārt, cenu, par kādu attiecīgais uzņēmums pērk valūtas, un, otrkārt, cenu, par kādu šis uzņēmums tās pārdod saviem klientiem.»⁵

Tam pievienojies arī *Dr. iur.* asociētais profesors Uldis Ķinis.⁶

Kā maiņas līdzeklis kriptoalūtas jēdziens skaidrots arī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā (ar 2017. gada 26. oktobra grozījumiem). Proti, virtuālā valūta ir

«vērtības digitālais atspoguļojums, kas var būt digitāli nosūtīts, glabāts vai tirgots un funkcionēt kā apmaiņas līdzeklis, bet nav atzīts par likumīgu maksāšanas līdzekli, nav uzskatāms par banknoti un monētu, bezskaidru naudu un elektronisko naudu, kā arī nav monetārā vērtība, kura uzkrāta maksājuma instrumentā, kas tiek izmantots Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma 3. panta 10. un 11. punktā minētajos gadījumos».⁷

¹ Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmisko terminu datubāze. Pieejams: termini.lza.lv/term.php [aplūkots 01.02.2018.].

² Rajona (pilsētu) tiesu un apgabaltiesu Anonimizēto nolēmumu sistēma. Pieejams: <https://manastiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 01.02.2018.]; LR Augstākās tiesas tiesu prakse. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/> [aplūkots 01.02.2018.]; Satversmes tiesas tiesu prakse. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/> [aplūkots 01.02.2018.].

³ Berdņikova T. Virtuālo valūtu tiesiskais regulējums šodien un rīt. *Jurista Vārds*, Nr. 40 (994), 2017, 26. sept.

⁴ E-konsultācija Nr. 11918 «Par darījumiem ar kriptoalūtu un nodokļiem». Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/e-konsultacijas/11918-par-darijumiem-ar-kriptoalutu-un-nodokliem/> [aplūkots 01.12.2017.].

⁵ Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 22. oktobra spriedums lietā Nr. C-264/14 *Skatteverket/David Hedqvist* Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d65c931aa923614ec2a9dd8815f2132932.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyMc3b0?text=&docid=172954&pageIndex=0&doclang=LV&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=665635> [aplūkots 01.12.2017.].

⁶ KNAB konferences «Ceļā uz atklātību, atbildību un labāku pārvaldību: trauksmes celšanas veicināšana, cīņa pret korupciju, nākotnes perspektīvas» videoieraksts. Pieejams: https://youtu.be/pxOO_I_6Tew?t=4h25m44s [aplūkots 01.12.2017.].

⁷ 26.10.2017. Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: LV likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294868-grozijumi-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-finansesanas-noversanas-likuma> [aplūkots 01.12.2017.].

Grozījumu anotācijā norādīts, ka jēdziens pārņemts no Eiropas Savienības IV Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvas projekta priekšlikumā 2016/0208 (COD)⁸ piedāvātā analogā jēdziena «virtuālā valūta», jo Eiropas Savienībā tāpat kā Latvijā virtuālā valūta vēl nav tiesiski noteikta, tāpēc pastāv risks to izmantot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā. Turklāt, skaidrojot virtuālās naudas jēdzienu, anotācijā norādīts, ka tā ir

«[v]iena no jaunākajām tehnoloģijām, kas prasa piesardzīgu novērošanu, taču ne ierobežojošu regulēšanu, lai netiktu slāpēta inovatīvā idejas attīstība, [kas] ir virtuālās valūtas tehnoloģija».⁹

Tādējādi virtuālās naudas jēdziens apzināti ir atstāts nepilnīgs.

Tomēr šāda nepilnīga jēdziena dēļ ir apgrūtināta virtuālās naudas un tās aprites tiesiskā aizsardzība, tostarp aizsardzība KL. Līdz ar to, lai varētu noskaidrot, vai KL vispār ir paredzēta tiesiskā aizsardzība kriptovalūtai un tās apritei, ir nepieciešams noskaidrot iepriekš minēto jēdzienu («virtuālā nauda», «virtuālā valūta» un «kriptovalūta») saturu.

Vispirms autors piedāvā jēdzienu «virtuālā nauda» un «virtuālā valūta» vietā lietot jēdzienu «kriptovalūta», kas autora skatījumā ir precīzāks, ņemot vērā ar gramatisko interpretācijas metodi noskaidroto minēto jēdzienu saturu un savstarpējo saikni.

Tā jēdziens «kriptovalūta» ir divu terminu – «kriptogrāfija» un «valūta» – saliktenis.¹⁰ Kur kriptogrāfija ir

«[z]inātnes nozare, kas pēta ziņojumu šifrēšanas metodes un līdzekļus. Ar kriptogrāfijas metodēm aizsargāto ziņojumu var atšifrēt tikai tas, kam ir šifrēšanas atslēga».¹¹

Savukārt valūta ir

«[k]ādas valsts likumīga naudas vienība».¹²

⁸ Eiropas Komisijas 2016. gada 5. jūlija priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvu 2009/101/EK. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=COM:2016:0450:FIN> [aplūkots 01.12.2017.].

⁹ Likumprojekta «Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā» sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/FEB181B5B41A0CA4C2258144002CC7CC?OpenDocument> [aplūkots 01.12.2017.].

¹⁰ Greenberg A. Crypto Currency. Pieejams: <https://www.forbes.com/forbes/2011/0509/technology-psilocybin-bitcoins-gavin-andresen-crypto-currency.html> [aplūkots 01.12.2017.].

¹¹ LZA TK ITTEA termins «kriptogrāfija».

Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=kriptogr%C4%81fija&lang=LV> [aplūkots 01.12.2017.].

¹² Ekonomikas skaidrojošās vārdnīcas termins «valūta».

Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=val%C5%ABta&lang=LV> [aplūkots 01.12.2017.].

Jēdzienu «virtuālā nauda» veido divi patstāvīgi termini – «virtuāls» un «nauda». Virtuāls ir

«[t]āds, kas fiziski neeksistē, bet ir matemātiski aprēķināts vai izveidots atsevišķa datora vai lielāku datorsistēmu atmiņā kā modelis».¹³

Taču nauda ir

«[ī]paša prece, kas kā vispārējs ekvivalents tiek izmantota preču un pakalpojumu maiņā un, būdama starpnieklīdzeklis, palīdz izvairīties no prečmaiņas darījumiem. [...] Par naudu var būt jebkura prece, kas par tādu ir noteikta ar likumu [...]. Nauda pastāv monētu un papīrnaudas veidā [...]».¹⁴

Visbeidzot jēdzienu «virtuālā valūta» tāpat kā jēdzienu «virtuālā nauda» veido divi patstāvīgi termini – «virtuāls» un «valūta», kuru gramatiskā interpretācija jau sniegta iepriekš.

Līdz ar to, gramatiski interpretējot, varam secināt, ka:

- 1) virtuālā nauda ir prece ar noteiktu vērtību, kas vienlaikus ir arī maiņas līdzeklis, kas matemātiska aprēķina (modeļa) formā pastāv datorsistēmu atmiņās;
- 2) jēdziens «virtuāla nauda» pēc būtības precizē jēdzienu «virtuālā valūta», jo pirmajā jēdzienā ietilpstošais termins «nauda» konkretizē otrajā jēdzienā ietilpstošo terminu «valūta», piemēram, valūta ir kādas valsts naudas vienība, līdz ar to jēdziens «virtuāla nauda» ir precīzāks par jēdzienu «virtuālā valūta»;
- 3) jēdziens «kriptoalūta» ir precīzāks par jēdzienu «virtuālā nauda» («virtuālā valūta»), jo pirmajā jēdzienā ietilpstošais termins «kriptogrāfija» konkretizē otrajā jēdzienā ietilpstošo terminu «virtuāls». Proti, informācija ar kriptogrāfijas metodēm (ar šifrēšanas atslēgu) šifrētā formā jau ir konkrēti matemātisko aprēķinu modeļi, kas pastāv vairāku datorsistēmu atmiņā – blokķēdēs.

Tādējādi, gramatiski interpretējot, kriptoalūta ir prece ar noteiktu vērtību, kura vienlaikus ir arī maiņas līdzeklis, kas ar kriptogrāfijas metodēm šifrētā veidā pastāv blokķēdē datorsistēmu atmiņās.

Kā minēts iepriekš, tiek atzīts, ka kriptoalūta ir tikai maiņas līdzeklis. Taču tik šaura kriptoalūtas jēdziena izpratne autora skatījumā ir nepilnīga, jo kriptoalūta pati par sevi ir prece ar noteiktu vērtību, kurai piemīt arī visas iepriekš skaidrotā termina «nauda» pazīmes, izņemot to, ka naudu izdod oficiāli (uz likuma pamata) un ka nauda pastāv tikai banknošu un monētu formā. Līdz ar to, esot šādām atšķirībām salīdzinājumā ar gramatiskās interpretācijas rezultātiem, autors, turpinot noskaidrot jēdziena «kriptoalūta» saturu, piemēro sistēmisko metodi.

¹³ Vārda «virtuāls» skaidrojums. Pieejams: <http://tezaurs.lv/#/sv/virtuāls> [aplūkots 01.12.2017.].

¹⁴ Ekonomikas skaidrojošās vārdnīcas termins «nauda».

Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=nauda&lang=LV> [aplūkots 01.12.2017.].

Ņemot vērā jēdziena «kriptoalūta» gramatiskās interpretācijas rezultātus, autors salīdzinājumam aplūkos Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma (turpmāk – E-naudas likums) 1. panta 2.2 punktā ietverto terminu «elektroniskā nauda»¹⁵ un Finanšu instrumentu tirgus likuma (turpmāk – Finanšu instrumentu likums) 1. panta pirmās daļas 1. punktā ietverto terminu «finanšu instruments».¹⁶

Proti, atbilstoši E-naudas likumam elektroniskā nauda ir

«elektroniskā ierīcē (viedkartē vai datora atmiņā) glabāta monetārā vērtība, kura:

- a) pastāv prasījumu veidā pret emitentu,
- b) emitēta, saņemot naudu no elektroniskās naudas turētāja, lai veiktu maksājumus,
- c) izmantojama kā maksāšanas līdzeklis un kuru pieņem fiziskā vai juridiskā persona, kas nav elektroniskās naudas emitents».¹⁷

Savukārt atbilstoši Finanšu instrumentu likumam finanšu instruments ir

«vienošanās, kas vienlaikus vienai personai rada finanšu aktīvus, bet citai personai – finanšu saistības vai kapitāla vērtspapīrus».¹⁸

Turklāt krimināltiesību doktrīnā ir atzīts, ka par finanšu instrumentiem tiek atzīti arī pārvedamie vērtspapīri, pavadzīmes un noguldījumu sertifikāti.¹⁹

Līdz ar to, sistēmiski salīdzinot iepriekš minēto kriptoalūtas kā maiņas līdzekļa izpratni un autora piedāvāto paplašināto jēdziena «kriptoalūta» izpratni – ka kriptoalūta ir arī prece ar noteiktu vērtību – ar jēdzieniem «elektroniskā nauda» un «finanšu instruments», iespējams secināt, ka:

- 1) tāpat kā elektroniskā nauda, arī kriptoalūta elektroniskā formā ir atzīta un pastāv starp divām pusēm, kas par to vienojušās, proti, starp elektroniskās naudas ņēmēju un tās emitentu;

¹⁵ Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums: LV likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=206634> [aplūkots 01.12.2017.].

¹⁶ Finanšu instrumentu tirgus likums: LV likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=81995> [aplūkots 01.12.2017.].

¹⁷ Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums: LV likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=206634> [aplūkots 01.12.2017.].

¹⁸ Finanšu instrumentu tirgus likums: LV likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=81995> [aplūkots 01.12.2017.].

¹⁹ Hamkova D. Krimināllikuma 192. panta komentārs. Grām.: *Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa): XIX nodaļa*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 95. lpp.; Niedre A. Noziedzīgi nodarījumi finanšu kredīta sfērā. Grām.: *Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 424. lpp.

- 2) tāpat kā elektroniskā nauda, arī kriptovalūta ir emitēta, lai veiktu ar to maksājumus kā ar maiņas līdzekli, ja puses – pircējs un pārdevējs – par to vienojas;
- 3) tāpat kā finanšu instruments vai krimināltiesību doktrīnā paplašināti tulkotais finanšu instruments kā jebkurš vērtspapīrs, arī kriptovalūta pastāv formā, kas vienlaikus vienai personai rada aktīvu, bet citai personai – finanšu saistības.

Taču, lai arī kriptovalūta pēc vairākām tās pazīmēm pēc būtības atbilst elektroniskajai naudai un finanšu instrumentam, tomēr likumdevējs ir apzināti un nepārprotami nošķīris kriptovalūtu no elektroniskās naudas un finanšu instrumenta. Tādējādi likumdevējs, no vienas puses, paredz likumā nekonkrētu kriptovalūtas skaidrojumu, bet, no otras puses, vienlaikus to nošķir no elektroniskās naudas un finanšu instrumenta jēdziena, faktiski saglabājot *status quo*, kad jēdziena «kriptovalūta» tiesiskās nenoteiktības dēļ kriptovalūtas un tās aprites tiesiskā aizsardzība ir neskaidra, kas vienlaikus var apgrūtināt ar kriptovalūtas apriti saistīto interešu aizsardzību Krimināllikumā.

2. Jaunas kriptovalūtas emisija – kolektīvās finansēšanas paveids

Kā naudas, tā arī kriptovalūtas aprite sākas ar tās emisiju. Likumdevējs likuma «Par Latvijas Banku»²⁰ 4. panta 5. punktā ir noteicis, ka tikai Latvijas Bankai ir tiesības emitēt Latvijā eiro banknotes un monētas. Taču ar kriptovalūtas emisiju var nodarboties ikviens, kas kriptovalūtas funkcionalitātei (kriptogrāfijai) atvēl savu datorsistēmu (datoru), ko dēvē arī par «rakšanu» (angļu val. – *mining*), un atmiņu «izraktās» kriptovalūtas glabāšanai izkliebtajā datubāzē – blokķēdē.²¹

No iepriekš aprakstītā kriptovalūtas emisijas procesa secināms: lai varētu piedalīties kriptovalūtas emisijā, kādam izstrādātājam sākotnēji ir jārada attiecīgā kriptovalūta (jauna kriptovalūta (*Coin*) vai kriptovalūtas atvasinājums (angļu val. – *Token*)) un datubāzes sistēma (kods) un jāuztur tās uz sākotnējās pamatsistēmas (datora) – pirmavota, no kura pēcāk pārējie lietotāji varēs izmantot šo kriptovalūtu un/vai to emitēt jau ar saviem datoriem. Turklāt ir saprotams, ka sākotnējā kriptovalūtas izstrāde prasa līdzekļus, kurus parasti iegūst sākotnējā kriptovalūtas piedāvājumā (*ICO – Initial Coin Offering*, turpmāk – *ICO*).

«ICO ir neviennozīmīgs kolektīvās finansēšanas veids, kas saistīts ar kriptovalūtu, kas var būt starta kapitāla avots jaunuzņēmumiem (angļu val. – *start-up*).»²²

²⁰ Par Latvijas Banku: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=65544> [aplūkots 16.03.2018.].

²¹ Harwick J. Cryptocurrency and the Problem of Intermediation. *The Independent Review* 20. sērija, Nr. 4, 2016. gada pavasaris, 569.–588. lpp.
Pieejams: <http://www.jstor.org/stable/44000162> [aplūkots 16.03.2018.].

²² Usman C. Initial Coin Offerings (ICOs): Risks, Regulation, and Accountability. Discussion Paper Series: Notes on the 21st Century. 2017. gada 30. novembris. Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=3080098> [aplūkots 01.12.2017.].

Pasaulē šobrīd ir 1 564 kriptovalūtas, kas ir pieejamas 9 461 kriptovalūtu biržās, ar kopējo tirgus vērtību 253 330 085 533 eiro (-253 miljardi eiro).²³ No tā secināms, ka kriptovalūtu izstrāde ir visnotaļ aktīva nodarbe, kura piesaista lielus naudas līdzekļus. Taču vienlaikus kriptovalūtu tirgos var novērot tendenci, ka sākotnēji teju katra jauna kriptovalūta spēj īsā laikā piesaistīt lielus līdzekļus tās emisijai, tomēr ne katra no tām ilgtermiņā kļūst par stabilu kriptovalūtu²⁴, un tie investori, kuri ir ieguldījuši ievērojamus naudas līdzekļus jaunā kriptovalūtā, kas nav nesusi cerētos ienākumus, nereti vērsās tiesībsargājošajās iestādēs, cita starpā norādot uz krāpšanu un/vai noziegumiem finanšu un kredītu sfērā. Piemēram, Londonā policija likvidēja kompāniju, kas ar telefona starpniecību piesaistīja (izkrāpa) naudas līdzekļus neesošai kriptovalūtai²⁵, savukārt Latvijā *Latvijas Televīzijas* radījumam «Aizliegtais paņēmieni» izdevās nofilmēt personu, kas uzdevās par starpnieku naudas ieguldījumiem kriptovalūtā.²⁶

Finanšu instrumentu tirgū likumdevējs ir skaidri noteicis finanšu instrumentu emisijas kārtību, lai novērstu iepriekš aprakstītos krāpšanas riskus, kad nav iespējams pārliecināties par emitentu un emitējamo finanšu instrumentu, kā arī attiecīgi paredzējis kriminālatbildību KL. Tomēr, kā noskaidrojām iepriekš, likumdevējs apzināti nošķir kriptovalūtu no finanšu instrumenta, kādēļ kriptovalūtas emisija kā finanšu instrumentu emisija nav aizsargāta KL. Līdz ar to jānoskaidro, vai pastāv alternatīva kriptovalūtas emisijas izpratnes tiesiskajai noteiktībai, lai vispār varētu spriest par tās aizsardzību Krimināllikumā.

Ņemot vērā ICO skaidrojumu, ka naudas līdzekļi ICO tiek piesaistīti kolektīvā veidā (angļu val. – *crowdfunding*, pūļa finansēšana), secināms, ka attiecībā uz ICO precīzi var attiecināt Kopfinansējuma pakalpojumu likumprojektā piedāvāto kopfinansējuma pakalpojuma jēdzienu²⁷. Proti,

«kopfinansējuma pakalpojums ir viens vai vairāki šādi pakalpojumi, kurus ar platformas starpniecību nodrošina kopfinansējuma pakalpojumu sniedzējs [...], kura rezultātā ieguldītājs aizdod naudas līdzekļus finansējuma saņēmējam tā pieteiktā projekta realizācijai».²⁸

Turklāt Latvijā jau ir piemēri, kad ar kopfinansējuma pakalpojuma starpniecību realizēti vairāki veiksmīgi projekti, piemēram, «Projektu banka», kas no 2 743 personām piesaistījusi 100 528 eiro 35 finanšu projektiem dažādu preču vai pakalpojumu izveidē, no kuriem vislielākais un populārākais

²³ Cryptocurrency Market Capitalizations. Pieejams: <https://coinmarketcap.com/> [aplūkots 19.03.2018.].

²⁴ Turpat.

²⁵ Police shut down scam «cryptocurrency boiler room» in the City. Pieejams: <https://www.telegraph.co.uk/technology/2017/08/11/police-shut-scam-cryptocurrency-boiler-room-city/> [aplūkots 16.03.2018.].

²⁶ Operācija «Kriptovalūtas drudzis». Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/22.01.2018-aizliegtais-panemieni.-operacija-kriptovalutas-drudzis.id116069/> [aplūkots 01.02.2018.].

²⁷ Kopfinansējuma pakalpojumu likumprojekts. Izsludināts VSS 2017. gada 7. septembrī. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40435945> [aplūkots 16.03.2018.].

²⁸ Turpat.

bija finansējums pilnībā pašfinansētai filmai «Kriminālās ekselences fonds», kas ieinteresējusi skatītājus²⁹.

Salīdzinot sākotnējā kriptovalūtas emisijas piedāvājuma (ICO) skaidrojumu ar kopfinansējuma pakalpojuma jēdzienu, secināms, ka sākotnējais kriptovalūtas vienības piedāvājums (ICO) ir kolektīvās finansēšanas paveids.

3. Atsevišķi ar kriptovalūtu un tās emisiju saistīti noziedzīgi nodarījumi īpašuma, finanšu un tautsaimniecības sfērā

Visbeidzot atsevišķos gadījumos sākotnējais kriptovalūtas vienības piedāvājums (ICO) un pēcāk darbības saistībā ar kriptovalūtas apriti var veidot atsevišķus KL paredzētos noziedzīgu nodarījumu sastāvus īpašuma, finanšu un tautsaimniecības jomā.

Tā būtiskākie ar kriptovalūtas emisiju un apriti saistītie noziedzīgie nodarījumi pret īpašumu autora skatījumā ir krāpšana (KL 177. pants) jau iepriekšējā nodaļā aprakstītajos gadījumos un piesavināšanās (KL 179. pants), kas ir viens no lielākajiem riskiem kriptovalūtas aprītē, kad kriptovalūtas maka pakalpojumu sniedzējs piesavinās lietotāja šifrēšanas atslēgu un piekļūst šī lietotāja kriptovalūtai vai arī šifrēšanas atslēga no pakalpojumu sniedzēja sistēmas tiek izkrāpta (KL 177.¹ pants).

Savukārt finanšu un kredīta sfērā lielākie riski ir saistīti ar kriptovalūtu biržām, kuras nodrošina kriptovalūtu maiņu pret centrālo banku emitēto naudu, jo, lai īstenotu šo darījumu, biržas pakalpojumu sniedzējam saskaņā ar E-naudas likumu ir jāreģistrējas kā elektroniskās naudas emitentam, kuras ekvivalentam tad biržas sistēmā var piesaistīt kriptovalūtu. Tāpat risks saskatāms finansējuma piesaistei kriptovalūtā juridiskas personas finanšu instrumentu izlaišanā, ko varētu atzīt arī par neatļautu finanšu instrumentu emisiju (KL 194. pants).

Visbeidzot, ņemot vērā, ka rīcība ar kriptovalūtu ir saimnieciskā darbība, kā arī pati kriptovalūta ir izmantojama par norēķinu līdzekli saimnieciskajā darbībā, ir iespēja izvairīties no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas (KL 218. pants). Tāpat, kā jau minēts pirmajā nodaļā, kriptovalūta savas drošās, bet anonīmās tehnoloģijas dēļ ir iekārojama noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā (KL 195. pants), kā arī rada riskus to izmantot koruptīvos darījumos kā kukuli (KL 198., 199., 323. pants) vai arī kā neatļautu finansēšanas veidu politikā (KL 288.² pants).

Kopsavilkums

1. Kriptovalūta ir prece ar noteiktu vērtību, kas vienlaikus ir arī maiņas līdzeklis, kas ar kriptogrāfijas metodēm šifrētā veidā pastāv blokkēdē datorsistēmu atmiņā.

²⁹ Kriminālās ekselences fonds. Pieejams: <https://projektubanka.lv/projects/kriminalas-ekselences-fonds> [aplūkots 01.12.2017.].

2. Lai arī likumdevējs ir definējis jēdzienu «virtuālā nauda» («virtuālā valūta»), tomēr tas apzināti ir atstāts nepilnīgs, tādējādi saglabājot *status quo* attiecībā uz kriptovalūtas tiesisko nenoteiktību.
3. Sākotnējais kriptovalūtas vienības piedāvājums (ICO) ir kolektīvās finansēšanas paveids.
4. Atsevišķos gadījumos sākotnējais kriptovalūtas vienības piedāvājums (ICO) un pēcāk darbības saistībā ar kriptovalūtu var veidot Krimināllikumā paredzētus noziedzīgu nodarījumu sastāvus.